

17.11.2016

Dnro 5399/4/15

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä

VIREILLETULOILMOITUS JÄI LÄHETTÄMÄTTÄ TURVAKIELLON VUOKSI

1

KANTELU

Kantelija arvosteli Helsingin ulosottoviraston kihlakunnanulosottomiehen menettelyä veronpalautuksen ulosmittauksessa.

Kantelija kertoi, ettei hän osoitteen turvakiellon vuoksi ollut saanut tietoa Pirkanmaan kärjäoikeuden tuomioon perustuvasta oikeudenkäyntikulusaatavasta, jonka perintää hoitanut perintäyhtiö oli siirtänyt Helsingin ulosottoviraston perittäväksi. Hän ei saanut ulosottovirastosta minäänlaista tietoa asian vireilletulosta. Kun hänen veronpalautuksensa jäi saapumatta, hän sai verovirastosta tiedon veronpalautuksen ulosmittaamisesta.

2

SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Helsingin ulosottoviraston kihlakunnanulosottomiehen ja kihlakunnanvoudin selvitykset ja johtavan kihlakunnanvoudin lausunto sekä Valtakunnanvoudinviraston lausunto. Valtakunnanvoudinvirasto antoi vielä täydentävän lausunnon asiassa. - - -

Asiassa on myös hankittu selvitystä Väestörekisterikeskuksesta.

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

Kantelijan 1107,54 euron veronpalautus ulosmitattiin 3.11.2015 Lindorff Oy:n hakemuksesta Pirkanmaan kärjäoikeuden päätökseen perustuvan yksityisoikeudellisen 1107,54 euron saatavan perimiseksi. Kihlakunnanulosottomies ei ollut lähettänyt asiassa velalliselle saapumisilmoitusta, koska ulosoton tietojärjestelmän automaattisessa väestötietojärjestelmäkyselyssä ulosoton tietojärjestelmään oli välittynyt kantelijan osoitetiedoksi virheellisesti kuntatieto Helsinki, vaikka väestötietojärjestelmän mukaan kantelijalla oli osoite Tampereella. Koska osoitetietoa ei ollut välittynyt, kihlakunnanulosottomies oli käsitellyt velallista tuntemattomana.

Valtakunnanvoudinvirasto oli yhdessä Väestörekisterikeskuksen kanssa selvittänyt, mistä syystä automaattiajossa oli tullut virheellinen kotikuntatieto. Koska tapahtumasta oli jo kulunut aikaa eikä velallisella ollut ollut sittemmin asioita vireillä, asiassa oli tehty ulosoton tietojärjestelmän poistoajo. Tästä syystä ei Valtakunnanvoudinviraston mukaan ollut enää mahdollista selvittää tarkemmin virheellisen tiedon välittymistä. Kysymys on Valtakunnanvoudinviraston käsityksen mukaan yksittäistapauksesta.

3.2

Oikeusohjeet

Ulosottokaaren 1 luvun 19 §:ssä säädetään ulosoton aisanmukaisuusvaatimuksesta. Sen mukaisesti ulosottomiehen tulee toimia virkatehtävissään asianmukaisesti ja puolueettomasti. Täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalla tavalla.

Ulosottokaaren 3 luvun 32 §:ssä on kuulemista koskeva yleissäännös. sen mukaan. jos ulosottokaareissa säädetään, että ulosottomiehen on kuultava jotakuta, asianosaiselle tulee ennakolta varata tilaisuus tulla sopivalla tavalla kuulluksi. Se, ettei asianosaisten yhteystietoja ole saatu selville, tai kuuleminen ei onnistu muusta vastaavasta syystä, ei estä täytäntöönpanon jatkamista. 2 momentissa säädetään tilanteista, joissa asianosaista tai sivullista tulee kuulla muissakin kuin erikseen säädetyissä tapauksissa.

Ulosottokaaren 3 luvun 33 §:n mukaisessa vireilletuloilmoituksessa velalliselle varataan tilaisuus tulla kuulluksi. Ilmoitusta ei säännöksen mukaan tarvitse antaa, jos vastaajan olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa.

Ulosottokaaren 3 luvun 48 §:n 2 momentin mukaan omaisuuden etsimistä ja vastaajan olinpaikan selvittämistä koskevista vähimmäistoimista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Vähimmäistoimista velallisen olinpaikan selvittämisessä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Ulosottomenettelystä annetun asetuksen 4 §:n mukaan ulosottihakemuksen saavuttua paikalliselle ulosottoviranomaiselle selvitetään ulosottorekisterissä olevat vastaajaa koskevat tiedot. Jos ulosottorekisterissä ei ole vastaajaa koskevia tietoja tai ne eivät ole ajan tasalla, ulosoton tietojärjestelmässä olevan teknisen käyttöyhteyden avulla selvitetään väestötietojärjestelmään sekä veroviranomaisten, työvoimaviranomaisten, Kansaneläkelaitoksen ja eläketurvakeskuksen tietojärjestelmiin merkityt vastaajan olinpaikkaa ja omaisuutta koskevat tiedot.

Perusselvitystä seuraa harkinnanvarainen jatkoselvitys. Asetuksen 5 §:n mukaan edellä 4 §:ssä tarkoitettussa perusselvityksessä saatujen tietojen perusteella vastaajan olinpaikan ja omaisuuden etsintää jatketaan, jos siihen on olosuhteet huomioon ottaen aihetta. Vastaajan olinpaikan selvittämistä ja omaisuuden etsintää jatketaan osoite- ja puhelintietojen selvittämisellä, yhteydenotolla, tapaamisella, ulosottoselvityksellä sekä muihin kuin 4 §:ssä tarkoitettuihin tietojärjestelmiin merkittyjen tietojen etsimisellä sekä muilla tiedusteluilla ja selvityksillä. Vastaajan olinpaikan selvitys ja omaisuuden etsintä lopetetaan, kun on ilmeistä, että vastaajaa tai hänen omaisuuttaan ei löydetä.

3.3

Arviointi

Turvakieltojen käsittely ulosottovirastoissa

Ulosoton tietojärjestelmä hakee automaattisesti väestötietojärjestelmästä velallisen osoitetiedot. Kantelijalla on väestötietojärjestelmästä turvakielto. Turvakielto ei kuitenkaan vaikuta osoitetietojen välittymiseen järjestelmien välillä. myös turvakiellon alainen osoite välittyy automaattisesti väestötietojärjestelmästä ulosoton tietojärjestelmään eikä velallisen turvakieltomerkinnällä ole vaikutusta velalliselle lähetettävän postin kulkuun.

Sen sijaan turvakiellon alaisten osoitetietojen näkyvyyttä ulosoton tietojärjestelmässä ja tietojärjestelmistä tulostettavissa asiakirjoissa on rajoitettu. Rajoituksilla turvataan sitä, ettei turvakiellonalaisia tietoja erehdyksessä luovuteta sivullisille. Osoitetieto näkyy kuitenkin muun muassa velallisen ulosottoasisoita vastaavalle ulosottomiehelle.

Valtakunnanvoudinvirasto toteaa selvennyksenä, että ulosottomies näkee velallisella olevan turvakiellon ulosoton tietojärjestelmästä velalliskohtaiselta näytöltä.

Lisäksi Valtakunnanvoudinvirasto toteaa, että sen antamassa ohjeessa 2.1.2012 (Dnro 365/39/11) todetaan, että jos osoitetiedot ovat puutteelliset tai virheelliset, voimassa oleva osoite tulee selvittää maistraattiin tehtävällä kyselyllä. Myöhemmin annetussa ohjeen täydennyksessä 13.11.2012, johon ulosottovirasto on selvityksessään viitannut, ei ole muutettu menettelyohjetta tältä osin.

Valtakunnanvoudinvirasto katsoo, että sen antama ohjeistus on riittävän täsmällinen ja ohjeistusta noudattamalla turvakieltoasianosaisten oikeusturva tulee turvatuksi.

Osoitetiedon välittyminen tässä asiassa

Saadun selvityksen mukaan kantelijalla on ollut väestötietojärjestelmässä tapahtuma-aikaan voimassa olevat osoitetiedot, joiden osalta hänellä oli turvakielto. Ulosoton tietojärjestelmästä on lähtenyt automaattinen väestötietojärjestelmäkysely. Automaattisessa kyselyssä on ulosoton tietojärjestelmään välittynyt kantelijan osoitetiedoksi virheellisesti kuntatieto Helsinki, vaikka kantelijan osoite ei ollut Helsingissä. Koska osoitetietoa ei ole välittynyt, kihlakunnanulosottomies on käsitellyt velallista tuntemattomana.

Selvityksen mukaan tässä tapauksessa automaattinen väestötietojärjestelmäkysely ei ole tuntemattomasta syystä välittänyt ulosoton tietojärjestelmään velallisen osoitetietoja. Kihlakunnanulosottomiehelle on tullut tieto ilmoitustyöpinoon, että velallisen osoitetiedot ovat puutteelliset.

Kuten selvityksestä ilmenee, asiassa ei ole kyetty selvittämään syytä puutteellisiin tietoihin. Valtakunnanvoudinviraston käsityksen mukaan kysymys on kuitenkin ollut yksittäistapauksesta.

Näin ollen arvioin niitä toimenpiteitä, joihin ulosottomiehen tulee ryhtyä ulosottomenettelystä annetun asetuksen mukaisen selvitysvelvollisuuden täyttämiseksi tilanteessa, jossa velallisen osoitetiedot ovat järjestelmän mukaan puutteelliset.

Kihlakunnanulosottomiehen menettely osoitetietojen selvittämisessä

Kysymyksellä osoitetietojen selvittämisestä on tärkeä merkitys asianosaisten oikeusturvan toteutumisen kannalta, onhan oikeus tulla kuulluksi keskeinen osa perustuslain 21 §:ssä turvattuja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon periaatteita.

Totean ensinnäkin, että veronpalautuksen ulosmittauksessa on kysymys saatavan ulosmittaamisesta eikä säännönmukaisesta ulosmittausmenettelyssä, joka perustuu ennalta verohallinnon kanssa sovittuihin aikatauluihin. Tämä ei kuitenkaan vaikuta velvollisuuteen lähettää vireilletuloilmoitus ja maksukehotus ulosottokaaren 3 luvun 33§:n mukaisesti – toisin kuin kihlakunnanulosottomies on selvityksessään todennut. Tämä ilmenee myös Valtakunnanvoudinviraston vuotuisissa veronpalautusmenettelyä koskeissa ohjeissa.

Ulosottomenettelystä annetun asetuksen 4 §:n mukaan ulosoton perusselvitykseen kuuluu, jos ulosottorekisterissä ei ole vastaajaa koskevia tietoja tai ne eivät ole ajan tasalla, ulosoton tietojärjestelmässä olevan teknisen käyttöyhteyden avulla selvittää väestötietojärjestelmään sekä veroviranomaisten, työvoimaviranomaisten, Kansaneläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen tietojärjestelmiin merkityt vastaajan olinpaikkaa ja omaisuutta koskevat tiedot.

Asetuksen 5 §:n mukaan jatkoselvitys on tarpeen, jos 4 §:ssä tarkoitettussa perusselvityksessä saatujen tietojen perusteella vastaajan olinpaikan ja omaisuuden etsintää jatketaan, jos siihen on olosuhteet huomioon ottaen aiheita. Vastaajan olinpaikan selvitys ja omaisuuden etsintä lopetetaan, kun on ilmeistä, että vastaajaa tai hänen omaisuuttaan ei löydetä.

Valtakunnanvoudinvirasto on täydentävässä lausunnossaan katsonut, että ulosottomies on voinut ulosoton tietojärjestelmän velalliskohtaiselta näytöltä havaita, että velallisella on osoitteen turvakielto (rasti kohdassa ”yhteystietojen luovutuskielto”). Valtakunnanvoudinviraston 2.1.2012 antaman ohjeen dnro 265/39/11 mukaan voimassa oleva osoitetieto on selvitettävä maistraattiin tehtävällä kyselyllä, jos osoitetiedot ovat puutteelliset tai virheelliset. Annettuun ohjeistukseen viitaten Valtakunnanvoudinvirasto katsoo, että nyt kyseessä olevassa tapauksessa ulosottomiehen olisi tullut havaitessaan osoitetietojen olevan puutteelliset, tarkistaa osoitetiedot maistraattiin tehtävällä kyselyllä.

Näin ollen kihlakunnanulosottomiehen olisi ainakin tullut havaita asiaa käsitellessään, että kysymys ei ollut siitä, että velallisella olisi ollut puutteelliset osoitetiedot väestötietojärjestelmässä. Näin ollen kihlakunnanulosottomiehen olisi tullut selvittää osoite ottamalla yhteyttä maistraattiin. Asia olisi voinut selvitä myös ulosottoviraston asianmukaisen käyttöoikeuden haltijan käyttöoikeuksin. Näin ollen kihlakunnanulosottomiehen menettely on ollut lainvastaista.

4

TOIMENPITEET

Saatan kihlakunnanulosottomiehen tietoon käsitykseni hänen menettelynsä lainvastaisuudesta.

Kiinnitän Helsingin ulosottoviraston huomiota siihen, että virastossa tulee antaa henkilöstölle koulutusta turvakielto-ositteiden selvittämisessä ja vireilletuloilmoituksen ja maksukehotuksen lähettämässä veronpalautuksen ulosmittauksen yhteydessä.

Tässä asiassa on ollut epätietoisuutta turvakieillon alaisen osoitteen selvittämisvelvollisuuden sisällöstä. Virheen syntymisen syytä on Väestörekisterikeskuksesta saadun selvityksen valossa aiheellista selvittää yhteistyössä Väestörekisterikeskuksen kanssa. Pyydän Valtakunnanvoudinvirastoa harkitsemaan, miten ohjeita tulisi selkeyttää.

Valtakunnanvoudinvirasto on lausunnossaan katsonut, että kantelijalle on kohtuuden vuoksi aiheita palauttaa veronpalautuksen yhteydessä peritty taulukkomaksu 12 euroa. Tämän lisäksi pyydän Valtakunnanvoudinvirastoa harkitsemaan, voidaanko asiassa ryhtyä toimenpiteisiin yleisöjulkisen ulosmittausta koskevan rekisterimerkinnän poistamiseksi tai muutoin hyvittää se, ettei hän ole laissa säädetyn ilmoituksen toimittamatta jättämisen vuoksi voinut maksaa velkaa vapaaehtoisesti.